

8. Когутич І.І. Теоретичні основи використання криміналістичних знань під час розгляду кримінальних справ у суді : автореф. дис. доктора юрид. наук : 12.00.09 / І.І. Когутич ; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2010. – 38 с.
9. Баев О.Я. Тактика уголовного преследования и профессиональной защиты от него. Следственная тактика : научно-практическое пособие / О.Я. Баев. – М. : Издательство «Экзамен», 2003. – 432 с.
10. Бахин В.П., Карпов Н.С. Понятие и сущность криминалистической тактики // Современные проблемы криминалистики. Труды Академии управления. – М. : Акад. упр. МВД России, 1998 – С. 9–19.
11. Весельський В.К. Сучасні проблеми допиту (процесуальні, організаційні і тактичні аспекти) : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.09 / В.К. Весельський ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 1999. – 16 с.
12. Шепитько В.Ю. Теория криминалистической тактики : монография. – Х. : Гриф, 2002. – 349 с.
13. Кисленко С.Л. Тактика судебного следствия и ее место в системе криминалистики : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09 / С.Л. Кисленко ; Сарат. гос. акад. права. – Саратов, 2002. – 217 с.
14. Панасюк А.Ю. Разрешение конфликтных ситуаций: стратегия и тактика судьи / А.Ю. Панасюк // Российская юстиция. – 1997. – № 5. – С. 51–52.
15. Корневский Ю.В. Криминалістика для судебного следствия // Ю.В. Корневский. – М. : Центр ЮрИнфоР, 2001. – 198 с.
16. Даровских С.М. Принцип состязательности в уголовном процессе России и механизм его реализации : автореф. дис. канд. юр. наук : 12.00.09 / С.М. Даровских ; Юж.-Ур. гос. ун-т. – Челябинск, 2001. – 22 с.

НАЗИМКО Є. С.,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
начальник ад'юнктури
(*Донецький юридичний інститут
МВС України*)

РЯБУХА А. В.,

аспірант кафедри кримінального процесу
(*Донецький юридичний інститут
МВС України*)

УДК 343.1(477)

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ ЩОДО ВИКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЛАТЕНТНИХ ЗЛОЧИНІВ

Аналізується сучасний стан процесуальної регламентації провадження на підставі угоди про визнання винуватості щодо досягнення цілей особливого порядку кримінального провадження з викриття та розслідування латентних злочинів. Висвітлюються недоліки та надаються шляхи з удосконалення.

Ключові слова: процесуальна регламентація, угода, визнання вини, викриття, латентні злочини.

Анализируется современное состояние процессуальной регламентации производства на основании соглашения о признании вины относительно достижения целей особого порядка уголовного производства по выявлению и расследованию латентных преступлений. Освещаются недостатки и приводятся пути усовершенствования.

Ключевые слова: процессуальная регламентация, соглашение, признание вины, выявление, латентные преступления.

It is analyzed the current state of procedural regulation of the proceedings on the basis of the plea agreement concerning achieving the aims of special order of the criminal proceedings on the detection and investigation of latent crimes. The shortcomings are highlighted and the ways of improvement are accused in this article.

Key words: procedural regulation, transaction, agreement, plea, identification, latent crime.

Вступ. Провадження на підставі угоди про визнання винуватості у кримінальному процесі України – вид особливого порядку кримінального провадження. Його початок залежить від волевиявлення обох сторін провадження, при цьому воля прокурора на укладення угоди підпорядкована обставинам наявності суспільного інтересу в наступному: забезпеченні швидкого досудового розслідування і судового провадження, викритті більшої кількості кримінальних правопорушень, запобіганні, виявленні чи припиненні більшої кількості кримінальних правопорушень. Тобто є законодавчо закріпленою метою спрощеного порядку кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості.

При цьому кримінальна процесуальна регламентація має забезпечувати якісне досягнення як завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України, так і мети спрощеного порядку провадження.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення сучасного стану процесуальної регламентації угоди про визнання винуватості щодо досягнення цілей особливого порядку кримінального провадження, з викриття та розслідування латентних злочинів, скоєних у складних формах співучасті, а також пропозиції щодо можливих шляхів їх удосконалення.

Проблеми угоди про визнання винуватості в різний час та в різних аспектах ставали предметом дослідження таких вітчизняних науковців, як М. Сіроткіна, М. Вільгушинський, В. Бояров, К. Задоя, О. Добровольська, П. Пушкар, С. Малихіна, М. Савін, Г. Середя та інших. Але в зазначеному нами аспекті проблема досліджується вперше.

Результати дослідження. Більше половини угод про визнання винуватості укладаються прокурорами лише з однією умовою для підозрюваного – беззастережно визнати свою вину в суді [1, с. 66]. На думку М. Вільгушинського та М. Сіроткіної, за таких обставин прокурор переслідує лише одну мету – економію ним часу [2, с. 102]. Нам важко погодитись із зазначеною тезою, обвинувач окрім з'ясування прагне досягти завдань кримінального провадження, застосовуючи для цього найпродуктивніші шляхи, економія ж часу є лише побічним наслідком.

Проте найповніше реалізувати законодавчо закріплену мету укладення угоди про визнання винуватості – якнайшвидшого проведення досудового розслідування, запобігання, виявлення, викриття та припинення більшої кількості кримінальних правопорушень [3, с. 240] – можна тоді, коли угодою покладається обов'язок підозрюваного чи обвинуваченого не лише визнати свою винуватість, але й співпрацювати у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою [3, с. 241]. І до цього має прагнути прокурор у зазначених перемовинах.

Враховуючи мету запровадження угоди, більш ефективним є укладення її на початкових стадіях провадження [4, с. 84]. Сучасна кримінальна процесуальна регламентація угоди про визнання винуватості передбачає можливість її укладення в будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку [3, с. 240], тобто й на пізніх стадіях кримінального провадження. Складається враження, що укладення угоди після

потрапляння справи з обвинувальним актом до суду майже позбавлене мети процесуальної економії часу та державних витрат [5, с. 7]. А реалізація інших завдань угоди, шляхом виконання обов'язку особи у співпраці з викриття кримінальних правопорушень, скоєних іншими особами, стає можливим лише в гласних формах, що зменшує практичну користь.

Розвиваючи твердження про більш корисний ефект для держави і суспільства, розглянемо доцільність та можливість укладення угоди про визнання винуватості на початковій стадії провадження або навіть після скоєння особою кримінального правопорушення, але до початку провадження щодо нього.

Вбачається, що початковою стадією провадження слід вважати проміжок часу від початку кримінального провадження до повідомлення особі про підозру. На такій стадії особа, що вчинила кримінальне правопорушення, не відома органам досудового розслідування, тому процесуальний закон не розглядає її як можливу сторону угоди про визнання винуватості. Стороною в зазначеній угоді зі сторони захисту наразі може бути лише підозрюваний чи обвинувачений, ніяких виключень у цьому не існує.

Статусу підозрюваного особа набуває у випадку затримання її на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення або за наявності достатніх доказів для підозри особи, що передбачає існування наступного:

- факт скоєння кримінальних правопорушень, щодо яких особа має бажання укласти угоду про визнання винуватості, має бути відомим органам досудового розслідування;
- органи досудового розслідування повинні зібрати достатню кількість доказів для повідомлення особі про підозру.

Коли ж вдалося зібрати достатню кількість доказів та особі повідомлено про підозру, за наявності бажання підозрюваного у співпраці з викриття злочинів, учинених як ним самим, так й іншими членами складних форм співучасті в обмін на призначення йому узгодженого покарання, корисна дія від подібного роду співпраці зменшується через гласність для співучасників відносно зазначеної особи з правоохоронними органами.

Тобто статус підозрюваного, необхідний для здатності укласти угоду про визнання винуватості, не сприяє використанню угоди про визнання винуватості для виявлення факту вчинення правопорушення та пошуку доказів.

Держава передусім зацікавлена у викритті більшої кількості латентних правопорушень [1, с. 64]. Вважається, що укладення угод про визнання винуватості є доцільним насамперед у провадженнях щодо правопорушень, учинених організованими злочинними формами [1, с. 65], більшість з яких є латентними.

Прийняття та дія протягом більше 20 років Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» свідчить про існування підвищеної, відносно інших форм злочинної діяльності, суспільної небезпеки від кримінальних правопорушень, скоєних організованими злочинними формами.

Високий ступінь підготовленості членів організованих злочинних груп та злочинних організацій, розподіл їх діяльності за напрямками роботи, наявність у них потрібних ресурсів, інколи обізнаність із матеріалами та діяльністю органів досудового слідства та прокуратури, в тому числі шляхом використання корупційних зв'язків із представниками зазначених органів, обумовлюють високий ступінь латентності кримінальних правопорушень, факт скоєння та істотні обставини яких здебільшого відомі лише самим злочинцям. Законодавець зацікавлений створювати сприятливі умови для їх вслякого викриття та ефективно використовувати для цього правові механізми.

Можливість учасників складних форм співучасті (організованих злочинних груп та злочинних організацій) укласти угоди про визнання винуватості без ризику для них до моменту укладення самовикриття забезпечить не лише виявлення латентних злочинів, але й можливість конфіденційного використання осіб, що надали добровільну згоду співпраці у викритті кримінального правопорушення.

Інститут угод не передбачає достатніх гарантій захисту проти можливих зловживань із боку досудового слідства та прокурора (наприклад, після отримання необхідної інформації до моменту укладення угоди відмовитись від її укладення). Такими реальними гарантіями для захисту було б введення заборони використання стороною обвинувачення інформації, документів, які надано (або складено) особою, яка визнає свою винуватість чи її захисником, якщо угода про визнання винуватості втратила юридичну силу [6, с. 153] чи не була укладена. Проте ми вважаємо неможливим практично виконати зазначену заборону. Інформація та документи, надані такими особами, можуть бути використані для пошуку інших доказів у справі, що практично ускладнить оцінку їх допустимості.

Доцільніше створити правовий механізм, що забезпечить укладення угоди без ризику самовикриття особи до моменту її укладення та гарантуватиме дійсність угоди після її укладення.

Для укладення угоди про визнання винуватості щодо правопорушень, факт скоєння чи істотні обставини яких є невідомими органам досудового слідства (навіть за умов, що суспільний інтерес у зазначених діях особи не ставиться під сумнів), необхідно, щоб прокурор дійшов висновку про допустимість укладення зазначеної угоди в майбутньому кримінальному провадженні. Для цього необхідно кваліфікувати скоєне особою діяння відносно певної статті КК України. Також це необхідно для узгодження покарання, межі якого визначаються виходячи із санкції, передбаченої конкретною статтею Особливої частини КК України.

Окрім сторони обвинувачення та суду надати правову кваліфікацію, на нашу думку, здатний лише захисник як суб'єкт кримінального процесу, якому особа може розкрити відомості та надати матеріали, необхідні для правильної кваліфікації вчиненого нею діяння без страху викриття.

Статус захисника пропонуємо надавати також адвокату, який взяв на себе обов'язок здійснювати представництво інтересів особи, що скоїла кримінальне правопорушення, але не має процесуального статусу підозрюваного чи обвинуваченого, проте виявила бажання укласти угоду про визнання винуватості.

Особа в такому випадку, укладаючи договір із захисником на представництво її інтересів, під час укладення угоди не вносить свої персональні дані, замість них зазначається цифровий псевдонім, який присвоюється адвокатом в окремому письмовому документі з обов'язковим посвідченням особою та зберігається із дотриманням умов, що виключають доступ до нього сторонніх осіб.

Після укладення угоди особа надає всі відомості та матеріали, необхідні для правової кваліфікації вчиненого нею кримінального правопорушення, та відомості про можливість співпраці з викриття злочину, вчиненого іншою особою.

Захисник складає письмовий документ, який підписується особою з використанням цифрового псевдоніму, в якому формулює, виходячи із наданих йому відомостей та матеріалів, правову кваліфікацію діяння, вказує істотні обставини справи, за умови, що вони не розкриють особу. Та звертається із зазначеним документом до прокурора з пропозицією укласти угоду про визнання винуватості.

Узгодження покарання та обов'язків особи в угоді відбувається за посередництва захисника. За досягнення згоди прокурор складає та підписує угоду, після чого передає її через захисника особі для ознайомлення та підпису.

Угода вважається укладеною після підписання зазначеного документа особою та прикріплення письмового документа, яким присвоювався цифровий псевдонім.

Негативним фактором у зазначеному механізмі укладення угоди є платний характер послуг адвоката, що може обмежувати можливість особи реалізувати зазначене право. Однак це не є предметом нашої статті.

Висновки. Вважаємо, що зміст угоди про визнання винуватості має значний потенціал для викриття та розслідування кримінальних правопорушень, що скоєні учасниками складних форм співучасті. Однак сучасна кримінальна процесуальна регламентація не забезпечує особі до моменту укладення угоди захист від самовикриття, що не сприяє її укладенню.

Усунути зазначену проблему вбачається доцільним, надавши можливість особі вести перемовини та укласти угоду про визнання винуватості не розкриваючи відомостей про себе та скоєний злочин, однак забезпечивши можливість перевірки законності укладення угоди.

Перспективи подальшого опрацювання проблеми бачимо в комплексному дослідженні кримінальної процесуальної регламентації провадження на підставі угоди про визнання винуватості для ефективного виконання всіх завдань кримінального судочинства.

Список використаних джерел:

1. Малихіна С. Укладення прокурором угоди про визнання винуватості / С. Малихіна // Вісник прокуратури. – 2013. – № 6 (144). – С. 63-68.
2. Вільгушинський М.Й. Погоджувальне правосуддя у кримінальній юстиції України: актуальні проблеми впровадження та застосування / М.Й. Вільгушинський, М.В. Сіроткіна // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2013. – № 6 (9). – С. 97-112.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. – Х. : Право, 2012. – С. 392.
4. Савін М. Угоди про визнання винуватості та про примирення за новим КПК України / Микола Савін // Вісник прокуратури. – 2013. – № 7 (145). – С. 76-86.
5. Середа Г. Особливості угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні / Григорій Середа // Вісник національної академії прокуратури України. – 2012. – № 2. – С. 5-9.
6. Бояров В.І. Ст. 153. Скорочена процедура судового слідства та угода про визнання вини: проблемні питання нового кримінального процесуального кодексу України / В.І. Бояров // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – № 4 (7). – С. 150-154.

ЧАПЛІНСЬКА Ю. А.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

УДК 343.98

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Наукова стаття присвячена висвітленню актуальних проблем проведення слідчого експерименту. Автором проаналізовані наявні у юридичній літературі точки зору щодо цього питання, запропоновані організаційні заходи і тактичні прийоми проведення слідчої дії.

Ключові слова: *слідчий експеримент, організація, організаційне забезпечення, тактичні прийоми, відтворення.*

Научная статья посвящена рассмотрению актуальных проблем проведения следственного эксперимента. Автором проанализировано имеющееся в юридической литературе мнение по этому вопросу, предложены организационные мероприятия и тактические приемы проведения следственного действия.

Ключевые слова: *следственный эксперимент, организация, организационное обеспечение, тактические приемы, воспроизведение.*

This scientific article is about treatment of the actual problem questions of carrying out of investigatory experiment. The author have analyzed the points of view available in the legal literature on these questions and offered the tactical method of carrying out of investigatory actions.

Key words: *investigatory experiment, interrogation, tactics, tactical method, reproduction.*

